

VSDO5

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Leeswijzer	3
1 Context.....	4
1.1 Trendanalyse	4
1.2 Internationale context	8
1.2.1 Verenigde Naties.....	8
1.2.2 Europees beleid	9
1.2.3 Vlaamse context.....	10
2 Evaluatie en krijtlijnen	11
3 Langetermijnbeleid	12
3.1 Langetermijnvisie	12
3.2 Opvolging van de SDG's.....	12
4 Kortetermijnbeleid	13
4.1 Missiegerichte aanpak.....	13
4.1.1 Kenmerken van een actiegerichte missie	14
4.1.2 De missies.....	15
4.1.3 Praktische ondersteuning	19
4.2 Internationale en verticale govenance	20
4.2.1 Internationaal beleid	20
4.2.2 Nationaal beleid	20
4.2.3 Lokale overheden en andere stakeholders	20
4.3 Monitoring en communicatie	20
Bijlage 1: Aanbevelingen uit de ex-postevaluatie VSDO4 (Deloitte)	21
Bijlage 2: Samenvatting van het Vlaamse decreet Duurzame Ontwikkeling	22

Inleiding

In een wereld die snel verandert en geconfronteerd wordt met grote geopolitieke, maatschappelijke, economische en klimaatuitdagingen, is het belangrijk dat Vlaanderen met vertrouwen vooruitkijkt. Onze regio heeft altijd haar kracht gehaald uit innovatie, ondernemerschap, talent en samenwerking. Met beperkte grondstoffen, een hoge bevolkingsdichtheid en grote uitdagingen moeten we deze troeven maximaal inzetten.

De vijfde Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling (VSDO5) vertaalt die ambitie in concrete beleidskeuzes. Ze vertrekt vanuit de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties, maar legt de nadruk op een eigen pragmatische en toekomstbestendige Vlaamse aanpak. Duurzaamheid is voor Vlaanderen een keuze voor de toekomst. Duurzaamheid duikt daarom ook veelvuldig op in het regeerakkoord en beleidsnota's. Het wordt benaderd als een hefboom voor een toekomstbestendig en innovatief Vlaanderen. De klemtoon ligt dan ook op de kansen die duurzaamheid biedt voor onze economie, onze samenleving en onze omgeving en om de levenskwaliteit van de Vlamingen te verbeteren. Visie 2050 blijft nu ook ons langetermijnkompas waarmee we streven naar het creëren van welvaart en welzijn op een slimme, innovatieve en duurzame manier in een sociaal, open, veerkrachtig en internationaal Vlaanderen, waarin iedereen meetelt.

Steeds meer ondernemingen, financiële instellingen en burgers tonen dat duurzaam werken ook slim werken is. Echter, samenwerking en kennisuitwisseling blijven cruciaal om de problemen aan te pakken, om weerbaar te blijven en om afwenteling op andere sectoren tegen te gaan. We hebben een proactieve en slagkrachtige overheid nodig. Een overheid die intern slim samenwerkt, externe partnerschappen versterkt en concrete oplossingen aanreikt voor complexe maatschappelijke uitdagingen.

De VSDO5 is een gefocust en doeltreffend beleidskader. Het wil richting geven aan een welvarend en warm Vlaanderen, waarin overheden, bedrijven en burgers samen bouwen aan een duurzame toekomst. Want enkel door samenwerking, vertrouwen en ambitie kunnen we ervoor zorgen dat Vlaanderen ook morgen een sterke en duurzame regio blijft.

Leeswijzer

Het eerste deel van deze Strategie schetst de context van het duurzaamheidsbeleid in Vlaanderen. Het bevat een trendanalyse met de belangrijkste megatrends die bepalend zijn voor ons beleid en de vertaling ervan naar Vlaanderen. Een belangrijke motor voor duurzame ontwikkeling zijn de Verenigde Naties (VN), met onder andere de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, en de opvolging ervan in het High Level Political Forum (jaarlijks) en de algemene vergadering van de VN. Ook de Europese Unie is bepalend met onder andere (de vereenvoudiging van) de richtlijnen voor duurzaamheidsrapportage.

Het tweede deel bevat de krijtlijnen van de evaluatie van de vorige Strategie. We kiezen voor een sterker gefocuste en efficiënte VSDO. Deze aanpak is de rode draad in deze VSDO5. De VSDO wordt daardoor een gebald beleidskader met belang en prioriteit.

Het derde deel draait rond de langetermijnvisie, Visie 2050, die ook ten grondslag lag aan de vorige strategieën en ook de langtermijnvisie blijft voor deze strategie. De opvolging van de SDG's gebeurt niet langer meer via VIZIER 2030 maar via een zorgvuldig geselecteerde set indicatoren die gekoppeld is aan de SDG-rapportering voor verschillende internationale instanties. Door deze coherente rapportering wordt de opvolging van de SDG's efficiënter.

Het afsluitende vierde deel beschrijft de kortetermijnacties, de multilevelgovernance en de instrumenten (subsidie, communicatie) voor het duurzame ontwikkelingsbeleid. Nieuw in deze VSDO zijn de missiegedreven, transversale, toekomstgerichte VSDO-missies.

1 Context

1.1 Trendanalyse

Begin 2024 is ter onderbouwing van de gezamenlijke ambtelijke bijdrage aan het huidige Vlaamse Regeerakkoord (2024-2029) een brede omgevingsanalyse uitgevoerd. Deze Strategie is ook op die analyse gebaseerd.

De omgevingsanalyse vertrekt van een aantal belangrijke megatrends. Megatrends zijn relevante externe ontwikkelingen, drijvende krachten op lange termijn die nu waarneembaar zijn. Het zijn veranderingsprocessen met een brede reikwijdte en met ingrijpende, verstrekkende implicaties.

Hieronder staan de belangrijkste megatrends volgens de omgevingsanalyse (overgenomen van het Competence Centre on Foresight van de Europese Commissie).

- ***Versnelde technologische verandering en toenemende hyperconnectiviteit***
Technologieën veranderen onze manier van leven in een hoog tempo. Ze hebben invloed op de aard en de snelheid van nieuwe wetenschappelijke ontdekkingen en transformeren productie-, beheers- en bestuurssystemen.¹
- ***Toenemende schaarste van hulpbronnen***
De vraag naar water, voedsel, energie, land en mineralen en kritieke grondstoffen mineralen stijgt door een toenemende wereldbevolking, stijgende welvaart en nieuwe technologieën. Anderzijds is de strategische toegang tot sommige natuurlijke hulpbronnen geopolitiek een probleem en is de EU sterk afhankelijk

¹ Artificiële intelligentie is wellicht het bekendste voorbeeld daarvan.

van het buitenland voor de bevoorrading. Daardoor worden natuurlijke hulpbronnen steeds s duurder.²

- **Arbeidsmarkt in verandering**

Nieuwe generaties die de arbeidsmarkt betreden, en oudere generaties die langer werken, hebben invloed op de werkgelegenheid, de carrièremodellen en de organisatiestructuren.

Automatisering en AI-ontwikkelingen vervangen niet alleen routinetaken, maar hebben ook steeds meer invloed op complexere, intellectuele en creatieve taken. Deze evolutie vereist aanpassingsvermogen, waardoor bijscholing en omscholing essentieel zijn om in te spelen op nieuwe vaardigheidsbehoeften en toenemende tekorten aan vaardigheden.

- **Veranderend veiligheidsparadigma**

De diversificatie van de (potentiële) bedreigingen en de mensen erachter brengen nieuwe uitdagingen met zich mee voor defensie- en veiligheidsinstituten, maar ook voor de samenleving als geheel.

- **Klimaatverandering en aantasting van het leefmilieu en de biodiversiteit**

Als de vervuiling en de extra uitstoot van broeikasgassen onverminderd doorgaan, zullen de veranderende klimaatpatronen verder toenemen.

- **Voortdurende mondiale verstedelijking**

Mensen die op zoek zijn naar betere kansen, zoals passende jobs, allerhande diensten en onderwijsmogelijkheden, zijn de voorbije decennia overal ter wereld van het platteland richting stedelijke gebieden getrokken. Dit gebeurt niet overal even snel.

- **Versterken van de kennismaatschappij en leercultuur**

Nieuwe generaties en toegenomen hyperconnectiviteit veranderen zowel de kennisbehoeften als de leervormen.

- **Groeiende ongelijkheid**

Het absolute aantal mensen dat in Europa in extreme armoede leeft, is afgenomen, maar de kloof tussen de rijksten en de armsten wordt groter ook al is die minder groot dan in de rest van de wereld.

- **Toenemende invloed van Oost en Zuid**

Een verschuiving van de economische macht van de gevestigde economieën in Noord-Amerika, West-Europa en Japan naar de opkomende economieën, zoals China, India, Indonesië, Brazilië en Afrikaanse landen, is merkbaar.

- **Stijgende consumptie**

Tegen 2030 zal de consumentenklasse naar verwachting bijna 5 miljard mensen tellen. Dat betekent dat 1,3 miljard mensen meer koopkracht zullen hebben dan vandaag het geval is.

² Tezelfdertijd is Europa voor vele strategische grondstoffen al sterk afhankelijk van enkele minder betrouwbare spelers. Dat bedreigt zijn strategische autonomie, industriële weefsel en potentiële groei.

- ***Toenemende demografische onevenwichten***

De wereldbevolking zal tegen 2050 9,7 miljard mensen tellen, met vooral in sub-Saharaans Afrika een snelle groei, een forse afname in Azië en een stagnerende bevolking in de meeste ontwikkelde landen.

- ***Toenemende migratiestromen***

De sociaaleconomische en (geo)politieke betekenis van migratie is toegenomen. Bovendien zijn migratiestromen en -dynamieken meer diffuus geworden in een onderling geconnecteerde wereld.

Een veranderende overheidscontext

- De groeiende invloed van de civiele maatschappij de toenemende belangstelling voor meer participatieve vormen van bestuur, de achteruitgang van de traditionele media en de opkomst van digitale mediaplatforms zetten de traditionele overheid onder druk. Het gebruik van digitale technologieën verandert de manier waarop democratie functioneert. Emoties en persoonlijke overtuigingen worden invloedrijker dan objectieve feiten. De toenemende polarisatie in de samenleving vormt een risico voor democratische systemen en instellingen.

- ***Veranderende gezondheidsuitdagingen***

Wetenschap en een betere levensstandaard hebben infectieziekten teruggedrongen. Recente crisissen tonen aan dat er steeds nieuwe ziektes kunnen ontstaan of zich kunnen verspreiden. Dat maakt permanente voorbereiding op mogelijk nieuwe crisissen (crisis preparedness) noodzakelijk. Ongezonde levensstijlen, vervuiling en andere antropogene oorzaken worden gezondheidslasten

De megatrends zijn in de omgevingsanalyse verder vertaald naar Vlaanderen, grotendeels op basis van de kernindicatoren van het Vlaamse Veerkrachtplan. Die oefening wordt samengevat in de volgende figuur. Die geeft een overzicht van de huidige maatschappelijke, geopolitieke, sociaaleconomische, milieu- en klimaatsituatie en de trends die daarin te verwachten zijn.

[Figuur p. 25 van de Omgevingsanalyse gezamenlijke bijdrage Vlaamse Regeerakkoord versie 17 april 2024.³]

De omgevingsanalyse identificeert de gebieden die specifieke aandacht vergen en geeft de voornaamste uitdagingen en opportuniteiten weer, zowel gebaseerd op de huidige omstandigheden als op mondiale trends.

In de periode nadat de omgevingsanalyse is opgemaakt, is de geopolitieke situatie sterk geëvolueerd waardoor de Europese en mondiale veiligheidscontext is verslechterd, met een onstabiel en onvoorspelbaar toekomstperspectief tot gevolg. De laatste jaren is duidelijk gebleken dat hybride en militaire conflicten van hoge intensiteit, langdurige crisissen en grensoverschrijdende crisissen, ook buiten België, een grote impact op ons land hebben. Daarmee wordt het belang van de megatrend over veiligheid nog versterkt. De noodzaak om snel en grootschalig in defensie te investeren zet de begroting en de budgetten voor sociaal en milieubeleid onder druk.

De volledige analyse is te vinden op:

<https://www.vlaanderen.be/publicaties/bijdrage-van-de-vlaamse-administratie-aan-het-regeerakkoord-van-de-vlaamse-regering-2024-2029>.

1.2 Internationale context

1.2.1 Verenigde Naties

De Verenigde Naties zijn bepalend voor de internationale erkenning en implementatie van duurzame ontwikkeling. Sinds 2015 vormen de Agenda 2030 en de SDG's het globale kader. De voortgang wordt jaarlijks opgevolgd via het High Level Political Forum (HLPF), waarin landen periodiek vrijwillig rapporteren over hun SDG-beleid in de vorm van Voluntary National Reviews (VNR). België presenteerde in 2023 zijn tweede VNR.

Elke vier jaar vindt een SDG-top plaats op het hoogste politieke niveau. In 2024 werd tijdens de Summit of the Future het *Pact for the Future* aangenomen, omdat slechts 17% van de SDG's op schema zat. Het Pact for the Future omvat 56 acties rond onder andere duurzame ontwikkeling, klimaat, digitale samenwerking en mensenrechten. Het pact voorziet in extra opvolgmechanismen en thematische VN-toppen, zoals de VN Oceaanconferentie (2025), de top rond Financing for Development (2025), de World Social Summit (2025) en de VN Waterconferentie (2026).

³ In die versie werd het groene kwadrant 'duurzaamheid' genoemd. Omdat dit document een andere scope heeft, is die term veranderd in 'Milieu en klimaat'.

1.2.1.1 Stand van zaken met betrekking tot SDG's

De SDG's worden internationaal opgevolgd in de ranking van de SDG-index. België staat op de 18de plaats van de 167 landen, na onder andere Frankrijk en Duitsland, maar voor Nederland. Ongeveer 50% van de SDG's is behaald of zit op schema, 20% evolueert niet en 30% gaat achteruit (op basis van de indicatoren).

De ontwikkelingen op Belgisch niveau zijn niet noodzakelijk hetzelfde in Vlaanderen. Een aantal indicatoren worden uitgesplitst op Vlaams niveau⁴, maar voor andere ontbreken specifieke Vlaamse gegevens.

1.2.2 Europees beleid

Sinds 2024 zijn de stabiliteitsprogramma's en de nationale hervormingsprogramma's vervangen door nationale budgettaire-structurele plannen voor de middellange termijn. De opvolging van de SDG's blijft onderdeel van het Europees Semester. Lidstaten rapporteren over hun voortgang, waarbij de link met de SDG's expliciet wordt gelegd. In de Vlaamse bijdrage aan het Belgische voortgangsverslag is die koppeling ook gemaakt.

Binnen de Raad van de Europese Unie wordt het beleid rond duurzame ontwikkeling besproken in de werkgroep 'Agenda 2030 on Sustainable Development'. Het Deense voorzitterschap (tweede helft 2025) focust op de versnelling van de uitvoering van de SDG's die in de EU nog onvoldoende uitgevoerd worden en waarvoor samenwerking tussen lidstaten essentieel is (SDG12, SDG14 en SDG15).

1.2.2.1 Duurzaamheidsrapportage

De Europese Commissie heeft richtlijnen ingevoerd voor transparante rapportage over duurzaamheid door bedrijven. De Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) verplicht grote en middelgrote ondernemingen tot uitgebreide ESG-rapportage (Environmental, Social en Governance). De Corporate Sustainability Due Diligence

⁴ Zie <https://indicators.be>.

Directive (CSDDD) vereist zorgvuldigheid op mensenrechten en milieu in de hele waardeketen. Dat wordt federaal in regelgeving omgezet.

In 2025 is een EU-omnibusvoorstel tot vereenvoudiging van die regelgeving gepubliceerd. Daarin wordt onder meer de rapportageverplichting beperkt tot bedrijven met meer dan 50 miljoen euro omzet en meer dan 1000 werknemers. Dat vermindert de administratieve lasten, zonder de doelstellingen aan te passen.

Een sterke duurzaamheidsstrategie en -rapportage blijven noodzakelijke strategische tools met een inherente waarde voor bedrijven die toekomstbestendig willen zijn. Daarom hanteren veel bedrijven nog steeds een vrijwillige duurzaamheidsverslaggeving. Ook financiële instellingen blijven duurzaamheidsinformatie opvragen als voorwaarde bij de kredietverstrekking voor zowel grote als kleine bedrijven.

Het blijft echter van belang dat er geen bijkomende lasten op ondernemingen zijn, bovenop het Europees kader. Daarom staan wil Vlaanderen de administratieve lasten van rapportageverplichtingen minimaliseren zonder afbreuk te doen aan onze duurzaamheidsstrategie.

1.2.3 Vlaamse context

1.2.3.1 *Het Vlaamse Regeerakkoord 2024-2029*

Het Vlaamse Regeerakkoord (*‘Samen werken aan een warm en welvarend Vlaanderen’*) wil van Vlaanderen een nog mooiere en duurzamere plaats maken om te leven. Het gaat uitgebreid in op wat volgens het decreet (zie samenvatting in bijlage) omschreven wordt als ‘het inclusieve beleid duurzame ontwikkeling waarvoor elke minister verantwoordelijk is’. Zo wordt er uitgebreid ingegaan op het duurzame landbouw- en visserijbeleid, een duurzaam en performant openbaar vervoer, een duurzame versterking van de productiviteit en concurrentiekracht van onze economie, een duurzame klimaattransitie, circulaire economie, een duurzame vastgoedstrategie en een duurzaam aankoopbeleid, duurzame school-, jeugd- en sportinfrastructuur ... Het Vlaamse Regeerakkoord ziet ook een aantal opportuniteiten in de keuze voor een duurzaam beleid. Zo biedt de energie- en klimaattransitie volgens het regeerakkoord opportuniteiten om duurzame economische groei te bewerkstelligen, jobs te creëren, nieuwe producten en diensten te ontwikkelen, onze strategische autonomie te versterken en minder afhankelijk te zijn van de import van basisgrondstoffen, de levenskwaliteit van de Vlamingen te verbeteren en sociale cohesie te bevorderen.

2 Evaluatie en krijtlijnen

Zoals decretaal voorgeschreven, is de vorige Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling (VSDO4) uitgebreid geëvalueerd. Daarin werden de noodzaak en de meerwaarde van een Vlaamse strategie nogmaals bevestigd, maar werden ook mogelijke verbeterpunten aangegeven. Het rapport concludeert met een aantal aanbevelingen. De precieze formulering van de aanbevelingen is opgenomen in bijlage. We hebben deze vertaald naar de volgende zes krijtlijnen voor de VSDO5:

1. Kiezen voor een strategie met focus

We kiezen voor een sterker gefocuste en efficiënte VSDO. Deze aanpak is de rode draad. De VSDO wordt daardoor een gebald beleidskader met belang en prioriteit met een duidelijke meerwaarde op het vlak van innovatie voor duurzaamheid en socio-economische ontwikkeling. Dit wordt verder uitgewerkt in de onderstaande verdere krijtlijnen:

2. Behoud van de langetermijnvisie

Het is van groot belang dat een gedragen, strategische toekomstvisie voldoende aansluit bij de politieke prioriteiten. Visie 2050 wordt als algemeen kader behouden.

3. Vereenvoudigd monitoringssysteem

We voeren een vereenvoudigde, efficiënte en afgeslankte monitoring in van een zorgvuldig geselecteerde set indicatoren die gekoppeld is aan de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen en de SDG-rapportering voor verschillende internationale instanties.

4. Duurzaamheidsmissies

Om meer te focussen zetten we in op actiegerichte, missiegedreven, transversale en toekomstgerichte duurzaamheidsmissies met een duidelijk afgebakende scope. In vergelijking met de eerdere transitieaanpak is de scope meer gefocust, maar de aanbevelingen voor keuze en meerwaarde, mandaat, draagvlak en middelen blijven relevant. Een 'werkplaats' zorgt voor een efficiënte innovatieve aanpak ter ondersteuning van de uitvoering van de VSDO5.

5. Duidelijke communicatie

We maken gebruik van de bestaande communicatiekanalen gericht op impact en visibiliteit.

6. Multilevelgovernance

Om te komen tot een optimale stroomlijning van het beleid en een goede samenwerking met andere overheidsniveaus zetten we verder in op multilevelgovernance.

3 Langetermijnbeleid

3.1 Langetermijnvisie

Bij de opmaak van de VSDO3 is een uitgebreid traject doorlopen om een visie te beschrijven over waar we als Vlaanderen in het jaar 2050 willen staan. Hoewel de wereld constant in beweging is, zijn de uitgangspunten van die visie in grote lijnen nog altijd van kracht. Dat is niet onverwacht aangezien de essentiële maatschappelijke systemen (zoals gedefinieerd in de VSDO3) van strategisch belang blijven voor Vlaanderen. Visie 2050 is een toekomstvisie voor 2050 en blijft waardevol als toekomstgericht narratief en strategisch kader. Het biedt een kader voor de concrete missiegerichte acties van deze VSDO. Visie 2050 geeft richting aan de systeeminnovatie die essentieel is om maatschappelijke uitdagingen en opportuniteiten aan te gaan. Visie 2050 blijft dus fungeren als langetermijnvisie en ook deze VSDO5 is erop gestoeld.

Visie 2050 is terug te vinden op [Over Visie 2050 | Vlaanderen.be](#)

3.2 Opvolging van de SDG's

Vlaanderen heeft zich geëngageerd om Agenda 2030 'Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development' uit te voeren en de 17 SDG's te behalen. Die set van internationale doelstellingen blijft ook voor deze VSDO5 van kracht en wordt gepreciseerd door 169 subdoelstellingen en 231 indicatoren.

Tijdens de voorbije legislaturen (vanaf 2018) werd Vizier 2030 opgesteld als de Vlaamse vertaling van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de VN. Vizier 2030 bevatte 53 doelstellingen en 111 indicatoren. Vlaanderen was daarmee indertijd voortrekker op internationaal vlak. De inhaalbeweging door internationale instanties (VN en EU) zorgde er echter voor dat de Vlaamse indicatoren te ver afweken van de internationaal vastgelegde indicatoren. Bovendien wordt de voortgang van de SDG's al enige tijd gemonitord via de opvolgingsindicatoren van het Interfederaal Instituut voor de Statistiek (IIS). Die zijn in lijn met de huidige geldende internationale systematiek, wat internationale vergelijkingen mogelijk maakt. Daarom is het tijd om af te stappen van het uitgebreide doelstellingenkader en monitoringssysteem van Vizier 2030 en te kiezen voor een efficiënt en vereenvoudigde monitoringtool. Ook maakt dit systeem het eenvoudiger om, desgewenst, op Vlaams niveau te rapporteren en zo de SDG's eenduidig op te volgen.

In België is sinds 2016 een werkgroep van het IIS (Interfederaal Instituut voor de Statistiek) belast met de coördinatie van de werkzaamheden rond opvolgingsindicatoren van de SDG's. De IIS-werkgroep Sustainable Development Indicators wordt getrokken door het Federaal Planbureau. Naast Statistiek Vlaanderen (de Vlaamse Statistische

Autoriteit) maken ook de volgende instellingen deel uit van de werkgroep: Nationale Bank van België, Statbel, Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA), Institut wallon de l'évaluation, de la prospective et de la statistique (IWEPS) en Service public de Wallonie (SPW). De werkgroep heeft als taak de werkzaamheden over de indicatoren voor de opvolging van de SDG's tussen de partners van het IIS te coördineren. Hij formuleert meer bepaald voorstellen voor de ontwikkeling van een databank met die indicatoren en voor de opmaak van nieuwe indicatoren. De indicatorenlijsten evolueren voortdurend naarmate de VN wijzigingen aanbrengt, nieuwe gegevens beschikbaar worden, nieuwe vraagstukken moeten worden behandeld enzovoort.

Op basis van de 231 globale indicatoren die de VN heeft ontwikkeld om de SDG's te preciseren, heeft de IIS-werkgroep een reeks van 116 indicatoren voor België bepaald. Daarvan zijn er momenteel 83 gepubliceerd op de website www.indicators.be van het Federaal Planbureau (FPB). De overige 33 indicatoren zijn nog in ontwikkeling. Op basis van die set wordt de vooruitgang van België op weg naar de SDG's jaarlijks geëvalueerd. De set presenteert ook gegevens voor de gewesten en bepaalde bevolkingsgroepen en vergelijkt de gegevens met de Europese Unie of de buurlanden. Voor 46 van de 83 indicatoren zijn er specifieke Vlaamse gegevens beschikbaar⁵.

De IIS-werkgroep zorgt er dus voor dat de Vlaamse data, samen met de data van de andere gewesten en van het federale niveau, overzichtelijk worden verzameld en klaarstaan om (inter)nationaal verspreid te worden (VN en Europees Semester).

De SDG-indicatoren van het IIS zijn te raadplegen op <https://indicators.be/>.

4 Kortetermijnbeleid

4.1 Missiegerichte aanpak

De transitieprocessen uit de VSDO 3 en 4 hebben een veelheid aan resultaten opgeleverd. De Vlaamse overheid kijkt met trots terug op het werk dat daarrond geleverd is en de innovaties die daardoor gerealiseerd zijn. Ondertussen zijn een aantal transities in grote of kleine mate in de reguliere werking ingebed. Andere transities lopen nog verder.

Er is in heel Vlaanderen nood aan innovatie en beleidskeuzes die de lange termijn voor ogen houden. Daarvoor dient Vlaanderen de mogelijkheden te benutten om innovatief

⁵ Die Vlaamse gegevens wijken voor enkele indicatoren af van de Vlaamse openbare statistieken die Statistiek Vlaanderen publiceert. Dat komt omdat de Sustainable Development Indicators ontwikkeld zijn op basis van de set van de VN en zo veel mogelijk gestroomlijnd zijn qua inhoud en methodiek om internationale vergelijkingen en binnen België ook interregionale vergelijkingen mogelijk te maken.

en toekomstgericht haar taken op te pakken. Vlaanderen streeft ernaar telkens nieuwe oplossingen te vinden voor de uitdagingen die zijn pad kruisen.

Daarom wordt er in deze VSDO voor gekozen om op een actiegerichte manier de nieuwe systemische uitdagingen (en opportuniteiten) aan te pakken. Dat krijgt vorm in actiegerichte missies die missiegedreven en transversaal specifieke uitdagingen oppakken en zo een volgende stap richting het behalen van de SDG's zetten en bijdragen aan een warm en welvarend Vlaanderen. Die missies werken als katalysator van maatschappelijke en economische verduurzaming.

De set missies is maar een (klein) onderdeel van het volledige duurzaamheidsbeleid dat binnen de Vlaamse overheid bestaat. Binnen elke entiteit van de Vlaamse overheid lopen acties, programma's en andere activiteiten die Vlaanderen verduurzamen. De duurzaamheidsmissies zijn een van de vele initiatieven waarmee publieke en private partijen sectoroverschrijdend aan concrete resultaten werken en waarmee verkokering doorbroken wordt.

4.1.1 Kenmerken van een actiegerichte missie

De definiëring van een actiegerichte missie is onder andere gebaseerd op het document 'Governing Missions' van de Europese Commissie⁶. Op basis van die inzichten worden actiegerichte missies in de VSDO5 gedefinieerd volgens vijf kenmerken. Die kenmerken beschrijven op welke punten een missie 'anders' is dan ander beleid en laten zo toe om het onderscheid met lopend beleid duidelijk te maken. Elementen van die kenmerken komen in elke missie voor, maar er is wel een verschil in gradatie tussen de missies onderling. Die variatie is begrijpelijk omdat de op te lossen problemen uiteenlopend zijn. De variatie is ook waardevol omdat er zo van elkaar geleerd kan worden.

4.1.1.1 Specifieke kenmerken van missies

1. Missies beantwoorden urgente hardnekkige maatschappelijke uitdagingen en opportuniteiten.
2. Missies hebben een duidelijke scope.
 - a. Duidelijke doelstellingen: de missie heeft duidelijke, meetbare en ambitieuze maar realistische doelstellingen.

⁶ Dat document vermeldt de volgende kenmerken van dergelijke missies: ze zijn gedurfd en inspirerend; ze hebben een brede maatschappelijke relevantie; ze hebben een duidelijke richting en zijn daarbij doelgericht, meetbaar en tijdgebonden; ze kunnen ambitieuze, maar realistische onderzoeks- en innovatieacties omvatten; ze zijn innovatief; ze zijn discipline- en sectoroverschrijdend; ze stimuleren meervoudige, bottom-upoplossingen.

In documenten van de OECD (<https://www.oecd.org/en/topics/mission-oriented-innovation.html>) en verschillende andere soortgelijke bronnen komen dezelfde elementen terug.

- b. Correcte duur: te brede en overkoepelende missies blijven vaak te lang in een planningsfase hangen en te kleine kortdurende missies hebben vaak te weinig systeemveranderende impact. Missies kunnen na enkele jaren al afgelopen zijn, maar ook langer lopen (tot maximaal twee legislaturen)
 - c. Actiegericht en inspirerend: de belangrijkste focus van de missies is het opzetten van daadwerkelijke acties met effectieve impact. Speciale aandacht moet gaan naar de mogelijkheid van een missie om een structurele gedragsverandering in de samenleving te bewerkstelligen. Het is belangrijk dat de acties inspirerend zijn.
 - d. Lange termijn: om impact te kunnen hebben op het achterliggende systeem, moet er (ook) voldoende op lange termijn (2050 en verder) gekeken worden. De missies moeten dus bij Visie 2050 aansluiten.
- 3. Missies zijn (systeem)innovatief. Er worden nieuwe aanpak, systematieken, instrumenten of experimenten gebruikt om tot een resultaat te komen. Er is er ook aandacht voor het afbreken of aanpassen van regels of structuren die achterhaald zijn of in de weg zitten en dragen zo ook bij aan een efficiënte en slanke overheid.
 - 4. Missies zijn transversaal, beleidsthema overschrijdend en betreffen verschillende entiteiten.
 - 5. Missies betrekken de maatschappelijke vijfhoek. We kennen de positie van de noodzakelijke en vernieuwende stakeholders van de maatschappelijke vijfhoek en zijn ook van plan om hen actief te laten participeren in de missie.

4.1.1.2 Noodzakelijke randvoorwaarden

Specifiek voor de Vlaamse duurzaamheidscontext gelden een aantal randvoorwaarden die niet in een actiegerichte VSDO-missie kunnen ontbreken:

- 1. De link met SDG's en duurzame ontwikkeling. In welke SDG's verwacht de missie een stap te zetten?
- 2. De link met het regeerakkoord. Is er een link met het regeerakkoord of nieuwe disruptieve ontwikkelingen? Dragen de missies bij aan een warm en welvarend Vlaanderen?
- 3. De gedragenheid van de missie in de organisatie. Maken de leidend ambtenaren van de betrokken entiteiten mensen en middelen vrij voor de missie?

4.1.2 De missies

Onderstaande missies zijn door de betrokken leidend ambtenaren aangedragen voor de VSDO 5:

- **Een geïntegreerd ondersteuningskader duurzaam ondernemen voor Vlaamse kmo's (DWEWIS)**

Deze missie streeft naar een geïntegreerd ondersteuningskader voor duurzaam ondernemen dat gericht is op Vlaamse kmo's. Bestaande initiatieven zoals de Sustatool, MVO Vlaanderen, VLAIO-ondersteuning en de Green Deal duurzame waardeketens worden samengebracht in een samenhangend ecosysteem met als doel kmo's te begeleiden bij hun duurzame transitie, rapportering en innovatie. Hierbij wordt samengewerkt tussen de verschillende relevante VO-entiteiten, maar ook met sectorfederaties, betrokken bedrijven of enthousiasmerende (internationale) voorbeelden. Deze missie is gebaseerd op VO-brede kernprincipes voor duurzaam ondernemen zoals systeemdenken, participatie, ecosysteembenadering, datagedreven beleid en integratie.

- **Digitalisering van het Vlaamse bedrijfsleven (VLAIO)**

De missie wil een geïntegreerd ondersteuningskader creëren om Vlaamse ondernemingen productiever en competitiever te maken in een sterk gedigitaliseerde economie. Digitalisering moet bedrijven helpen hun processen te optimaliseren en automatiseren, zodat ze sneller, efficiënter en goedkoper werken. Ondernemingen worden aangemoedigd om digitale technologie niet alleen als efficiëntie-instrument, maar ook als hefboom voor nieuwe producten, diensten en businessmodellen te benutten. Prioriteit ligt bij het adviseren en ondersteunen van ondernemingen in het benutten van digitale en AI-technologieën, inclusief partnerkeuze, cyberveiligheid en implementatie. Maar er wordt ook gekeken naar kennisverspreiding, demonstraties en het ontwikkelen van digitale competenties en ondernemerschap. Hierbij wordt steeds ook bekeken hoe we Vlaamse ondernemingen bijkomend kunnen aanmoedigen om digitalisering te benutten als hefboom voor verduurzaming van bedrijfsprocessen.

Hier wordt ook rekening gehouden met het op de juiste manier betrekken en opleiden van de toekomstige gebruikers, de bestaande regelgeving en natuurlijk potentiële bijkomende stappen op het vlak van verduurzaming.

- **ToekomstZorg (DZORG)**

Deze missie wil de groeiende kloof tussen zorgvraag en aanbod aanpakken door intersectorale samenwerking en innovatieve zorgmodellen te stimuleren. Het zet in op het identificeren van goede praktijken en succesfactoren, en op het wegwerken van knelpunten in regelgeving om duurzame verankering mogelijk te maken. Een kernactie is het ontwikkelen van wendbare organisatiemodellen die samenwerking tussen verschillende zorgsectoren structureel integreren. Het initiatief stimuleert innovatie niet binnen één sector, maar juist tussen sectoren, om versnippering in de langdurige zorg tegen te gaan. Er wordt gewerkt aan een kader voor kwaliteitsvolle samenwerking dat praktische instrumenten biedt voor implementatie in de dagelijkse praktijk. Concreet worden eerst bestaande

praktijken en vernieuwende ideeën verzameld en uitgewerkt tot prototypes. Daarna krijgen innovatieve zorgmodellen ruimte om te experimenteren binnen een regelluw kader, ondersteund door tools en een impactkader, waarna succesvolle modellen worden voorbereid op structurele integratie in de reguliere zorg.

- **Naar een robuuste en toekomstgerichte bereikbaarheid via het knooppuntmodel (DMOW)**

De missie richt zich op het creëren van een duurzaam en efficiënt mobiliteitssysteem waarin vervoersknooppunten een centrale rol spelen. Het doel is om multimodaliteit te bevorderen en een modal shift naar gedeelde en slimme vervoersvormen te realiseren. Hierbij wordt afgestemd met ruimtelijke, sociale en economische beleidsinstrumenten. Digitale diensten en realtime informatie moeten deze transitie ondersteunen en de gebruikservaring verbeteren. De missie wil voertuigkilometers verminderen, de leefkwaliteit verhogen en de bereikbaarheid verbeteren door knooppunten slim te integreren in het netwerk. Door de knooppuntgerichte benadering wordt er vanuit een systeemperspectief gewerkt. Dat zorgt voor een adaptieve aanpak in functie van de huidige uitdagingen en de toekomstige noden. Uiteindelijk draagt deze aanpak bij aan bredere maatschappelijke doelen zoals klimaatactie, economische groei en sociaal-economische weerbaarheid.

- **Circulaire Economie (OVAM)**

Vlaanderen Circulair is een transitie die bestaat uit zes werven, welke elk goed passen in de missieaanpak van deze VSDO. Er loopt nu een interne evaluatie van Vlaanderen Circulair (conform het regeerakkoord), wat wellicht zal bepalen op welke werven er volgende periode wordt ingezet. Dit zal ook bepalen welk aspect van Circulaire Economie als VSDO-missie naar voren geschoven gaat worden.

- **Local4Food (VLM, LZV)**

Deze missie gaat lokale besturen in Vlaanderen ondersteunen bij het ontwikkelen van duurzame lokale voedselstrategieën om zo mee uitvoering te geven aan de Vlaamse voedselstrategie Go4Food. Die strategie werd eind 2022 gelanceerd met als doel ons voedselsysteem duurzamer te maken en klaar te stomen voor de toekomst, maar de doelstellingen zijn momenteel nog te weinig vertaald naar het lokale niveau. Met deze missie kunnen lokale besturen rekenen op begeleiding om een eigen duurzame voedselstrategie uit te werken. Goede voorbeelden en initiatieven kunnen gedeeld worden en onderling versterkend werken. Voorbeeldactiviteiten zijn online labs, advies op maat, regionale voedseldagen, verdiepende trajecten met pioniers, een Vlaamse voedseldag ... De missie richt zich op een integrale, systeemgerichte aanpak van voedsel,

landbouw, klimaat en sociale thema's. Samenwerking tussen diverse overheidsinstanties en maatschappelijke partners staat daarbij centraal.

- **Open Ruimte Platform (VLM)**

De open ruimte in Vlaanderen is van vitaal belang voor voedselproductie, biodiversiteit, klimaatadaptatie, hernieuwbare energie en het algemeen welzijn. Toch staat deze ruimte onder druk, waardoor het noodzakelijk is om de resterende open ruimte te versterken en de kwaliteit en samenhang ervan te verbeteren. Het Open Ruimte Platform (ORP) wil deze doelstellingen versneld realiseren door samenwerking te stimuleren tussen beleidsniveaus, sectoren en maatschappelijke organisaties. Lokale initiatieven spelen hierbij een centrale rol. De werking van het ORP bestaat uit twee pijlers: platformwerking en programmawerking. Binnen de platformwerking biedt het ORP een veilige experimenteerruimte waarin innovatieve praktijken worden getest en systeemuitdagingen worden onderzocht. Inzichten uit de praktijk worden vertaald naar beleid. In programmawerking schept de Vlaamse overheid heldere, geïntegreerde uitvoeringsagenda's op maat van elk gebied. Met die agenda nodigt zij overheden en actoren uit om uitvoering op maat van het gebied mogelijk te maken door projecten, coalities en samenwerkingen te starten (voorbeelden: Water-Land-Schap, Proeftuinen Droogte, Landschapsparken, Grond-Zaken ...).

- **Realisatie van de Vlaamse decarbonisatieagenda (VEKA)**

Vlaanderen wil een faire bijdrage leveren aan het bereiken van de internationale, Europese en Belgische energie- en klimaatdoelstellingen, in de eerste plaats de Europese doelstelling om tegen 2050 klimaatneutraal te zijn. Via verschillende maatregelen zet Vlaanderen daarom in op een reductie van de Vlaamse broeikasgasuitstoot, op korte en lange termijn. De concrete ambities, (sectorale) doelstellingen en maatregelen die onderdeel uitmaken van de Vlaamse decarbonisatieagenda worden in detail uitgewerkt in o.a. het Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) 2021-2030, het VEKP 2031-2040 (op te maken in 2027) en de Vlaamse Klimaatstrategie 2055 (op te maken in 2026). De Vlaamse decarbonisatieagenda is bij uitstek transversaal en sector- en beleidsdomeinoverschrijdend. Hoewel de minister van Energie en Klimaat en het VEKA instaan voor de algemene coördinatie, monitoring en rapportering van het Vlaamse klimaat- en energiebeleid, zijn de vakministers en hun administraties verantwoordelijk voor de realisatie van de sectorale klimaatdoelstellingen die onder hun bevoegdheid vallen en voor de tijdige uitvoeren van de verschillende sectorspecifieke maatregelen die in de Vlaams energie- en klimaatplannen worden afgesproken. Om de Vlaamse energie- en klimaatdoelstellingen te realiseren, is een actieve bijdrage nodig van verschillende stakeholders en de hele samenleving. Burgers, middenveld, ondernemers en kennisinstellingen

worden actief betrokken doorheen het beleidsproces voor klimaat en energie, zowel bij de beleidsvoorbereiding en -opvolging als bij de -uitvoering en -bijsturing

- **Een duurzame en inspirerende werkomgeving in de Vlaamse overheid creëren (HFB).**

Deze missie streeft ernaar om een voorbeeldfunctie te vervullen op het vlak van een duurzame facilitaire dienstverlening binnen de Vlaamse overheid maar wil ook inspirerend zijn buiten de Vlaamse overheid en voor de sector. Door inspirerend te zijn buiten de eigen organisatie, draagt ze bij aan een bredere maatschappelijke verandering. Het laat zien dat overheidsdiensten een voortrekkersrol kunnen spelen in duurzaamheid en innovatie. Het betreft onder andere het realiseren van toekomstgerichte, toegankelijke en circulaire kantoorgebouwen, het plaatsen van maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten en het aanbieden van milieuvriendelijke en sociaal verantwoorde cateringproducten.

Deze lijst is dynamisch. De lijst met missies kan veranderen gedurende de looptijd van deze strategie als er nieuwe uitdagingen en prioriteiten opduiken of dat een missie zo evolueert dat hij niet meer voldoet aan de bovengenoemde kenmerken. Zo kunnen we binnen de termijn van de VSDO5 ook nieuwe missies opnemen. Twee jaar na de start van de VSDO zal daarom een evaluatiemoment van de bestaande en (eventuele) nieuwe missies plaatsvinden.

4.1.3 Praktische ondersteuning

De governance en uitvoering van de missies blijven bij de betrokken entiteiten. De VSDO voegt geen extra bestuurslaag toe. Wel ondersteunt de VSDO de missies door kennisdeling, de organisatie van een lerend netwerk ('werkplaats') en begeleiding door experts. Dat verhoogt de efficiëntie, vereenvoudigt de aanpak en versnelt de uitvoering. Door kennis en expertise te delen, vermindert bovendien de noodzaak om externe consultants in te schakelen. Deelname aan de werkplaats is vrijwillig en vraaggestuurd, met focus op actie en realisatie. Waar nodig wordt academische kennis of inspiratie uit externe cases ingezet. De werkplaats wordt een dynamisch netwerk met een frisse, enthousiasmerende dynamiek. Het is een broedplaats om ook in de toekomst versneld en innovatief nieuwe beleidsuitdagingen aan te pakken.

4.2 Internationale en verticale governance

4.2.1 Internationaal beleid

De komende jaren blijven we de vergaderingen van het HLPF en de SDG Summits opvolgen. Het HLPF-thema voor 2026 is 'Transformative, equitable, innovative and coordinated actions for the 2030 Agenda and its SDGs for a sustainable future for all'. SDG 6 (Schoon water en sanitaire voorzieningen), SDG 7 (Betaalbare en schone energie), SDG 9 (Industrie, innovatie en infrastructuur), SDG 11 (Duurzame steden en gemeenschappen) en SDG 17 (Partnerschappen om de doelen te bereiken) worden dan diepgaand geëvalueerd. Verschillende van die SDG's sluiten aan bij Vlaamse prioriteiten, wat kansen biedt om Vlaamse sterktes te tonen. Daarnaast richten we ons op thematische VN-toppen om Vlaamse expertise internationaal in de kijker te zetten.

4.2.2 Nationaal beleid

Vlaanderen hecht veel belang aan overleg en samenwerking met het federale niveau en de andere deelstaten rond duurzame ontwikkeling. De Interministeriële Conferentie Duurzame Ontwikkeling (IMCDO) is het centrale overlegorgaan. Vlaanderen neemt vanaf oktober 2025 gedurende één jaar het voorzitterschap op. De prioriteiten voor dat voorzitterschap worden nog bepaald. Er zal dan worden bekeken of België een derde Voluntary National Review (VNR) zal opstellen over de voortgang van de SDG's.

4.2.3 Lokale overheden en andere stakeholders

Vanzelfsprekend kan de Vlaamse overheid niet op zichzelf Vlaanderen richting een duurzame samenleving doen bewegen. De Vlaamse overheid is vaak enkel een aanjager van een verduurzaming. Daarom werkt de Vlaamse overheid bij de missies en andere projecten en initiatieven die betrekking hebben op duurzaamheid ook altijd samen met andere stakeholders. Lokale overheden leveren het grootste aandeel in de duurzaamheidsinspanningen, en zijn daarom een cruciale partner in het bereiken van de SDG's. Samenwerking gebeurt onder andere via het toekennen van DO-subsidies (zoals beschreven in het decreet DO).

4.3 Monitoring en communicatie

Ook de VSDO zal gemonitord worden. Jaarlijks staan we stil bij de monitoring van de SDG's, de inzet rond internationale en verticale governance, de effectiviteit van de werkplaats.

Daarnaast zullen de actiegerichte missies via de werkplaats (op vrijwillige basis) worden ondersteund. Er zal jaarlijks door DKBUZA een reflectie worden opgesteld over de specifieke doelen van een missie, in welke mate die behaald zijn en hoe de missie naar een hoger niveau getild kan worden (en wat daarvoor nodig is).

Over de resultaten en impact van de VSDO 5 zullen we wervend communiceren.

Bijlage 1: Aanbevelingen uit de ex-postevaluatie VSDO4 (Deloitte)

1. Voorzie een herziening van de VSDO, met voldoende aandacht voor de focus en meerwaarde.
2. Actualiseer de lange termijnvisie en verhoog de politieke gedragenheid van de Visie 2050 (of 2060) en of identificeer en vind aansluiting bij politieke prioriteiten die reeds vastgelegd werden door de huidige regering en die gekoppeld kunnen worden aan duurzame ontwikkeling.
3. Vorm de Visie 2050 (of 2060) om tot een gedragen, strategisch document gericht op communicatie.
4. Beperk de bijkomende administratieve last voor rapportering.
5. Voorzie een rapportering die betrokkenheid bevordert via beknopte en transparante communicatie en koppeling aan internationale standaarden, en voorzie ook aandacht voor het monitoren van de werking van de transities.
6. Beperk het aantal transities tot die transities waarvoor de transitie aanpak relevant is en met een duidelijk mandaat, middelen en draagvlak. Uit de gesprekken en de analyse, lijkt het zinvol om verder te werken met de transities 'Circulaire Economie', 'Mobiliteit' en 'Zorg'.
7. Focus het transitieplatform op actiegerichtheid, het uitwisselen van concrete geleerde lessen en beste praktijken en samenwerking met andere initiatieven om maximale impact te hebben.
8. Zet verder in op multi-level governance in twee richtingen (doorvertaling van internationaal naar Vlaams en andersom), maar ook de lokale connectie

Bijlage 2: Samenvatting van het Vlaamse decreet Duurzame Ontwikkeling

Het Vlaamse decreet Duurzame Ontwikkeling (DO) zorgt voor een juridische verankering van het Vlaamse DO-beleid als actief onderdeel van het wereldwijde DO-beleid.

Het decreet bepaalt het kader voor het gecoördineerde Vlaamse beleid op het vlak van duurzame ontwikkeling en verzekert de continuïteit ervan.

Het decreet bepaalt concreet dat het Vlaamse beleid op het vlak van duurzame ontwikkeling een inclusief, participatief en gecoördineerd beleid is, en dat de Vlaamse Regering verantwoordelijk is voor de voorbereiding, opmaak, uitvoering, rapportering en evaluatie van een Vlaamse Strategie Duurzame ontwikkeling (VSDO). Een VSDO bevat vier elementen: een evaluatie, een analyse van de huidige situatie, een langetermijnvisie en -doelstellingen, en operationele kortetermijndoelstellingen voor de regeerperiode. Uiterlijk tien maanden na haar eedaflegging keurt de Vlaamse Regering de VSDO goed.

De Vlaamse Regering bereidt de VSDO voor in overleg met de verschillende bestuursniveaus en maatschappelijke actoren en legt de ontwerpstrategie voor aan een aantal adviesraden. Elke minister is verantwoordelijk voor het eigen inclusieve beleid op het vlak van duurzame ontwikkeling. Er moet coördinatie en overleg plaatsvinden tussen de beleidsdomeinen. De Vlaamse Regering werkt samen met de federale regering en de andere gewesten en gemeenschappen. Ze organiseert overleg en samenwerking met de lokale overheden en met maatschappelijke actoren. Ze vertaalt het Europese en internationale beleid op het vlak van duurzame ontwikkeling naar het Vlaamse beleid en formuleert een Vlaams standpunt voor Europese en internationale fora.

Het decreet bevat ook bepalingen over eigen begroting, wetenschappelijke onderbouwing en subsidies.